

ПЪТЯТ НА ХЪРВАТИТЕ ОТ ИНДИЯ ДО АДРИАТИКА*

Автор: Мато Марчинко

Превод от сърбо-хърватски: Емил Марков

Коментар: Емил Захариев

Публикацията на автора е по повод доклада, който изнася пред състоялия се в Загреб Международен колоквиум за ранно-иранския произход на предславянските хървати.

(Hrvatsko Slovo, Godina IV. Broj 189, Zagreb, 1998.)

I. ПРАРОДИНАТА НА ХЪРВАТИТЕ

Според автора най-новите археологически открития доказват, че прародината на арийците е била Индия. Те наричали себе си сарасвати (Sarasvati) или харахвати (Harahvaiti) според индийските епоси "Веда" в периода 3750—1800 пр. Хр.

Тогава те са живеели в северните части на днешна Индия, известни сега като пустинята Тар. Но до VII—V в. пр. Хр. този обширен район е бил плодороден, напояван от многоводната река Сарасвати. С настъпващите неблагоприятни климатични промени първоарийците започват своето преселение, както следва:

9. днешен Афганистан
10. днешен Северен Иран
11. южните части на Закавказието.
12. планинските части на древна Месопотамия
13. Северо-източна М. Азия

Разпръсналият се народ сарасвати из цялата тази обширна територия започнал да се нарича харахвати (Hrvatī).

II. ПРОИЗХОД, ЗНАЧЕНИЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИМЕТО HRVAT

В състава си думата HRVAT съдържа AR. От AR се образува Арии (Arijas).

На индоарийския санскрит арии означава господин. А в по-широк смисъл: богат, изобилен, притежател на значително имуществено състояние. HRVAT

* Публикувана в: Ави-тохол. Исторически сборник. Т. II. Нов прочит на българската древност. Съставител д-р Вл. Христов. Редактор Д. Димитров. Издава Сдружение „Авитохол“. С., ИК „Виделина“, 2006, с. 69-71.

произлиза от древноарийската дума сарасвати, която се трансформира в хархвати. Съчетанията харвати или хорвати от сарасвати се срещат още във:

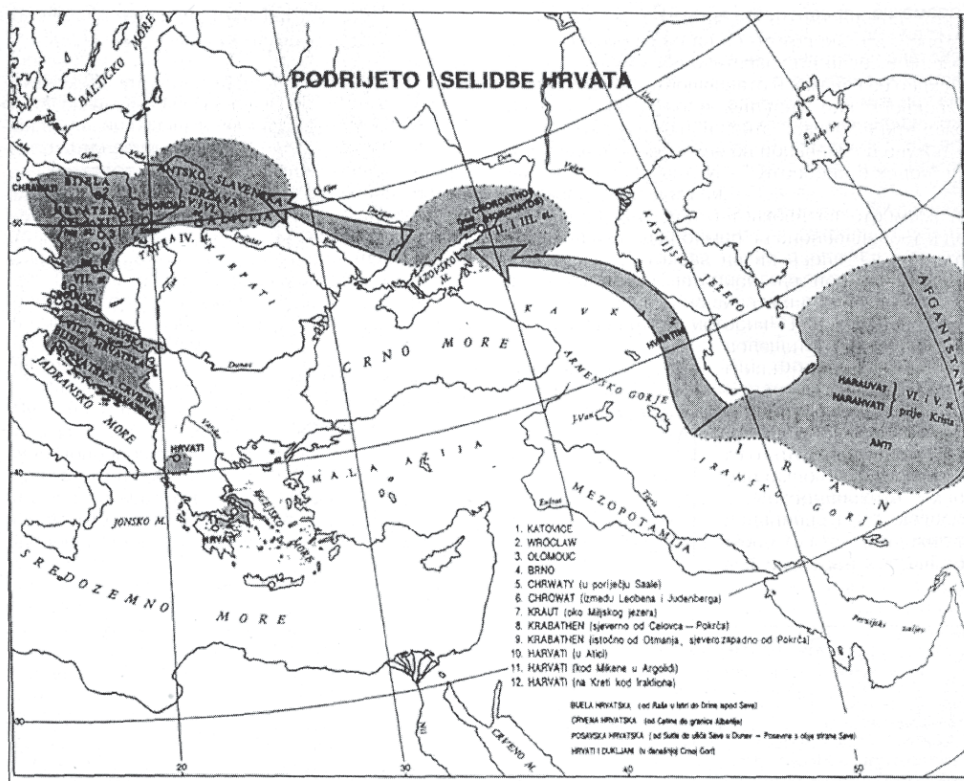
1. SaRasVATi — санскритски
2. H(A)RahVATi — AuRVAT — HARVAT — зендавестийски
3. HuRaVAT — арийско-хуритски
4. ARaQuUTtu — арийски. Изговаряло се е: арват
5. ARroMATi — HaRrauMATis — H(A)RruMATis — ARraoVATis — еламски
6. H(A)RauVATim — H(A)RauVATaiia — H(A)RahVATis — H(A)RauVATija—
H(A)RauVATim— H(A)RrauVATis — ARruVAuTti — староперсийски.
7. ARUhaATtu I ARrahUTti — акадско-вавилонски. Изговаряло се е H(A)RVAT I HRVAT
8. HRUhaATti — арамейски
9. HoRoHoAD — I в. сл. Хр. Получава се от HoRohVAT
10. ARiVATes I ARViATes — латински, I в. сл. Хр.
11. HORoUATHos I HOROATHos — Tanais , II. / III. в. сл. Хр.
12. CHROATorum — новела от крал Търпимир през 852 г.
13. CRUATorum — Sopot, IX в.
14. HRoBAToi: да се четат HrOVAToi — Konstantin VII. Porfirogenet, X в.
15. HARVAT — HORVAT — HRVAT — съвременният облик на звучене И днес в топонимията на Евразия се срещат посочените съчетания: Хорват (Индия), Хорбата и Хорвот (селище в Израел), Харват-Седом и Харава (долина в Израел) и други в Сирия, Кюрдистан, Ливан и Йордания.

III. ХЪРВАТСКАТА ДЪРЖАВНОСТ ДО VII В. СЛ. ХР.

Първата Хърватска държава възниква около 3000 г. пр. Хр. (Haraumatija ст. персийски). Тя е обхващала днешен Афганистан и Сев. Иран със столица Хархвати, намираща се до гр. Кандахар. Там и сега има селище с наименованието Харвация. По време на управлението на персийския владетел Дарий I Велики (522—486 пр. Хр.) Хърватия влиза в състава на персийския съюз на суверенните държави. Хърватия е отбелязвана през това време на три езика: староперсийски, еламски и акадско-вавилонски. А владетелят на хърватите е наречен Харват Вивана (530—490 пр. Хр.). За него се казва, че е бан в Персия и цар в Хърватия. През 329 г. пр. Хр. Александър Велики Македонски завладява Хърватия. При разпадането на Партинското царство тя отново е самостоятелна (I в. пр. Хр.).

Езикови остатъци от това време намираме днес в наименованието на туркменския град Kysyl-Arwat (Червеният Харват).

Втората Хърватска държава е известна в Персия още и като Арватистан, Хирватистан или Хорбатистан. Около 1700 г. пр. Хр. в Месопотамия тя е отбелязана с наименованието Huravat Ehilaku (Хърватско царство). Тази държава египтяните наричат Нахарина, вавилонците Ханигалбат, а хетите земята на Митан. Тя обхваща по-голямата част от днешна Сирия до Черно море. През VIII в. пр. Хр. това царство е водеща сила в района според староперсийските писмени извори. То се споменава като Урварту, Урарту или Уруатру. В Библията е наречено Арарат.

Древни преселения на родствения на българите хърватски народ, следващ същите пътища и местообиталища на българските държави в Евразия. По всяка вероятност хърватите са едно от българските племена, което се е отделило от българския суперетнос.

IV. ХЪРВАТСКИЯТ ЕЗИК, ПИСМЕНОСТ И РЕЛИГИЯ

Древният хърватски език е бил арийският праезик — сарасвати със заемки от санскрит. В езика им се наблюдават и остатъци от индоарийски-ирански хърватски. За древния произход на хърватския език се цитира полският кардинал Хозий (Hosius), който през 1558 г. обявява хърватския език за езика-майка на всички славянски езици. А д-р Марко Япунджич доказва, че хърватската глаголическа писменост^{*} и хърватското глаголическо богослужение са възникнали в района на Северното Причерноморие. Според автора произхода на глаголицата трябва да търсим в шумерските клинописи. А за неин създател се посочва

^{*}До края на XVIII в. в Хърватия се е използвала българската азбука глаголица. Дори и сега някои религиозни общности в Хърватия продължават да пишат на глаголица. Някои хърватски учени изказват становища, че „ягловатата глаголица“ на хърватите идвала директно от Азия, а не от България. Този въпрос с писмеността е много интересен, тъй като има паралели между глаголическата писменост, азбуката брахми и тохарското писмо (виж „Ави-тохол“ — том I). В тази връзка може да се счита, че Светите братя Кирил и Методий са извършили всъщност една реформа и стандартизация на българската писменост, идваща от по-дълбока древност. — Бел. Е.З.

хърватският староведен пророк и обновител — Заратустра, който е родом от иранска Хърватия.

Иначе хърватите не са давали отпор на християнската вяра, т.к. са намирили много общи неща с пророчествата на Заратустра. Известно е също, че те са покръстени от Св. Апостол Тома. В сегашната си родина са дошли като покръстени арийци.

СЪКРАТЕНО РЕЗЮМЕ НА МАТЕРИАЛА И АНАЛИЗ

Мато Манченко предполага, че името сармати има римо-гръцко звучене от HARVAT и е далечен оттенък на сарасвати. По този повод той дава Боспорското царство като самостоятелна хърватска държава, образувала се в началото на VI в. пр. Хр. Тя обединява различни ранно-арийски и ирано-сарматски племена: синди, роксолани, алани и др.) на сравнително обширната територия, разположена между Азовско и Черно море. За науката са известни двама владетели на това царство: Тиберий Юлий Саромат (Sauromat), управлявал през 175—211 г. сл. Хр., и неговият син — Рескупорид (220 г.). От тази епоха интерес представляват две мраморни възпоменателни плочи, намерени при устието на р. Танаис (днешен Дон) от II—III в. сл. Хр. Върху тях се срещат личните имена на Хоростос (Horsat, Horvat) и Хороатос (Horoat, Hrvat). Друга археологическа писмена находка от този район (устието на р. Кубан в Приазовието) е плоча, открита върху обществена сграда, съдържаща държавен герб и термина Хорватски събор (Synodos Horoudthon) от времето Тиберий Саромат. Авторът прави заключението, че хърватите имат стройна обществено-политическа организация и държавен герб, основен символ за старинна държавна традиция. Интересен е фактът, че надписът е изсечен на старогръцки език. Надписът завършва с фразата: "Боже Всевишни, благослови!" Заключението, което прави авторът от този израз, е: Танайско-Боспорските хървати са били монотеисти. Те или са били последователи на Заратустра, или на Христа.

Впечатляваща е за нас, българите, възникналата през IV в. т.нар. Червена Хърватска държава на територията на днешна Украйна. Тя е в основата на по-късната държавно-политическа система на украинския народ. Сведения за тази държавна формация Мато Марчинко намира в Оросиус Пресбитер, който споменава червените хървати — хорити. Подобно на него, Захарий Ретор ги определя на хоротис (HRWTS). Викингите наричат цялата тази страна Земя на Хороватите (Krowataland). Руските и полските летописци отбелязват червените хървати като руски сарвати (Russiae Carvati), червени хорбати (Rothe Krobatten) или само хорвати.

При Мезамир (593—602) Червена Хърватия се обединява с Бяла Хърватия, от което се образува Велика Хърватия. Бяла Хърватия е обхващала днешна Полша, Чехия и Словакия със столица гр. Харват (днешен Краков). Авторът извежда името на гр. Краков от HRVAT. В периода 626—640 г. под натиска на аварите Велика Хърватия се разпада на три самостоятелни държави, една от която ни е позната и до днес като Република Хърватска.

Интересно е да се знае, че средновековната хърватска аристокрация е арийска по произход, а останалата част на населението — славянско. Според автора хърватските владетели са били християни още преди да се заселят на Балканския полуостров, а простолюдието се е състояло главно от идолопоклонници.

Прави впечатление, че между така представената хърватска история и нашата представа за българската история се забелязват учудващи паралели по отношения на произход, време и място на пребиваване. Бихме искали да попитаме защо българската историческа наука не е забелязала тези сходства и защо не ги е обяснила за себе си и на всички нас.

РАЗДЕЛ „НУМИЗМАТИКА“

